

Цивільне право і цивільний процес

УДК 347.454

DOI <https://doi.org/10.5281/zenodo.13985727>

**Відповідальність за порушення договору будівельного підряду:
теоретико-практичний аналіз**

Фірчук Василь Русланович

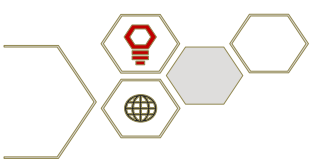
аспірант 3 курсу кафедри цивільно-правових дисциплін та статистики
Міжнародного гуманітарного університету, Україна, 65009, м. Одеса, вул.
Фонтанська дорога, 33, ORCID <https://orcid.org/0009-0009-1188-3252>

Прийнято: 12.10.2024 | Опубліковано: 24.10.2024

Анотація. У статті розглянуто теоретико-практичний аналіз відповідальності за порушення договорів будівельного підряду в українському праві. Здійснено дослідження сутності договору, його основних характеристик та істотних умов, які визначають обсяг прав і обов'язків сторін. Особливу увагу приділено характеристиці та видам відповідальності за порушення умов договору та ролі судової практики у притягнення до відповідальності.

Дослідження показує, що договір будівельного підряду є однією з найбільш складних і специфічних форм договірних відносин, що включає в себе як елементи господарської, так і цивільної діяльності, що створює додаткові виклики при визначенні та застосуванні відповідальності сторін, оскільки важливо забезпечити належне виконання умов щодо якості робіт, термінів та вартості. Відповідальність є одним із ключових аспектів будь-якого договору, і для договору підряду вона відіграє особливу роль у забезпеченні виконання зобов'язань.

Особливо важливою є роль судової практики у тлумаченні та застосуванні норм права, що регулюють ці відносини. Досліджуються питання, пов'язані з

визначенням розміру неустойки, а також проблеми, які виникають у правозастосуванні, зокрема через недосконалість деяких правових норм. Це спричиняє виникнення суперечностей у судовій практиці, що потребує уточнення правових норм для ефективного врегулювання відносин між замовником і підрядником.

Зазначено також, що відповідальність за порушення договору будівельного підряду є істотною умовою цього договору, що визначає обсяг прав і обов'язків сторін. Відсутність чіткої регламентації відповідальності може призвести до значних ризиків як для замовника, так і для підрядника, оскільки це впливає на стабільність виконання договору та забезпечення правових гарантій для кожної зі сторін.

Таким чином, стаття сприятиме кращому розумінню теоретичних основ та практичних аспектів відповідальності за порушення договору будівельного підряду в Україні та підкреслює важливість удосконалення правового регулювання цієї галузі для досягнення стабільності і передбачуваності у відносинах між замовниками та підрядниками.

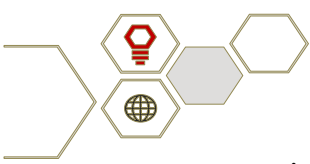
Ключові слова: цивільно-правова відповідальність, договір будівельного підряду, порушення, неустойка, судова практика, правове регулювання, істотні умови договору.

Responsibility for breach of construction contract: theoretical and practical analysis

Firchuk Vasyl

Third-year PhD student of the Department of Civil Law Disciplines and Statistics at the International Humanitarian University, Ukraine, 65009, Odesa, Fontanska Doroga St., 33, ORCID code: <https://orcid.org/0009-0009-1188-3252>

Abstract. The article presents a theoretical and practical analysis of liability for breaches of construction contracts under Ukrainian law. The essence of the

construction contract, its key characteristics, and essential conditions that define the rights and obligations of the parties are examined. Particular attention is given to the characterization and types of liability for breaches of contract terms, as well as the role of judicial practice in holding parties accountable.

The research demonstrates that the construction contract is one of the most complex and specific forms of contractual relationships, incorporating both economic and civil activity elements. This creates additional challenges in determining and applying liability, as it is crucial to ensure compliance with conditions related to the quality of work, deadlines, and costs. Liability is a key aspect of any contract, and for construction contracts, it plays a special role in ensuring the fulfillment of obligations.

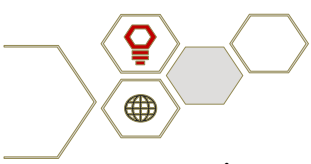
The role of judicial practice is particularly important in the interpretation and application of legal norms governing these relationships. Issues related to the determination of penalty size and challenges arising in legal enforcement, especially due to the imperfection of certain legal norms, are explored. These issues lead to contradictions in judicial practice, requiring clarification of legal norms for effective regulation of relationships between clients and contractors.

It is also noted that liability for breach of a construction contract is an essential condition of the contract, which defines the scope of the parties' rights and obligations. The lack of clear regulation of liability may result in significant risks for both the client and the contractor, as it impacts the stability of contract performance and the provision of legal guarantees for each party.

Thus, the article contributes to a better understanding of the theoretical foundations and practical aspects of liability for breaches of construction contracts in Ukraine and emphasizes the importance of improving legal regulation in this area to achieve stability and predictability in relationships between clients and contractors.

Keywords: civil liability, construction contract, breach, penalty, judicial practice, legal regulation, essential contract conditions.

Постановка проблеми. Інститут відповідальності за порушення договору будівельного підряду відіграє ключову роль у забезпеченні правової захищеності

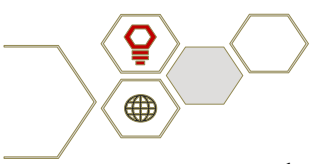
сторін, а також у стимулюванні належного виконання взятих на себе зобов'язань. Невиконання або неналежне виконання договору може мати серйозні наслідки як для замовника (затримка у введенні об'єкта в експлуатацію, додаткові витрати), так і для підрядника (фінансові санкції, втрата репутації). Особливо важливо це питання в умовах сучасних економічних викликів, коли будівельна галузь України стикається з нестабільністю, зокрема, через воєнні дії, що також впливає на виконання підрядних робіт.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження обраної тематики здійснювали як вітчизняні, так і іноземні науковці, а саме: Гринько С. Д. «Договір як підстава виникнення зобов'язань за римським приватним правом», Гриняк А. Б. «Договори з виконання робіт в цивільному праві України: проблеми теорії і практики» [6], Криса М. В. «Цивільно-правова відповідальність сторін за договором підряду на геологічне вивчення надр за державним замовленням» [8], Пленюк М. Д. «Відповідальність сторін договору підряду за прострочення виконання договірних зобов'язань» [11], Лещенко Л.С. «Господарсько-правові санкції за порушення договору підряду на капітальне будівництво: особливості застосування» [9], Шишка Р.Б., Шишка О.Р. «Цивільно-правова відповідальність і деліктне зобов'язання» [14], Eugene J. Heady «Construction law; The history is ancient» та інші.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Невирішеними або потребують додаткового дослідження залишаються наступні аспекти обраної теми: альтернативні способи врегулювання спорів, узагальнення та групування видів відповідальності у договорах будівельного підряду, роль судової практики у розвитку інституту відповідальності за договорами будівельного підряду,.

У даній статті буде здійснено:

- дослідження альтернативних способів вирішення договірних спорів завдяки переговорній процедурі та медіації, що дозволить значно зекономити часові рамки врегулювання, зберегти конфіденційність, уникнути репутаційних втрат;

- формування окремої класифікації видів відповідальності у договорах будівельного підряду.

- дослідження питання ролі судової практики в частині практичної реалізації норм про відповідальність у договорах будівельного підряду, а також значення судових рішень у тлумаченні норм, що регулюють договірні правовідносини;

Постановка завдання:

- проаналізувати сутність та визначити роль інституту відповідальності серед істотних умов договорів будівельного підряду;

- визначити, систематизувати види відповідальності та сформулювати окрему класифікацію відповідальності у договорах будівельного підряду

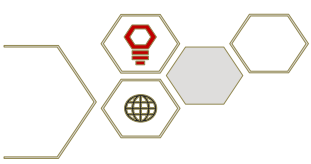
- визначити роль та значення судової практики для розвитку інституту відповідальності у договорах будівельного підряду.

Виклад основного матеріалу дослідження. Договір будівельного підряду є одним із найскладніших та найбільш поширених у сфері договірного права. Зважаючи на важливу роль будівництва в економіці України, питання належного виконання таких договорів стає вкрай актуальним, оскільки саме від цього залежить своєчасність завершення будівельних робіт, їх якість та виконання в межах бюджету. При цьому складність вказаного договору, динаміка ринку та тривалість виконання спричиняють ризики порушення його умов.

Підрядні роботи у будівництві можуть здійснюватися підрядним, господарським та змішаним способом. Підрядний спосіб будівництва характеризується залученням спеціалізованих, монтажних та інших організацій. Господарський спосіб здійснюється забудовником самостійно, а змішаний – припускає використання як підрядного, так і господарського.

У даній статті досліджуватиметься перший з перелічених способів – підрядний.

Частина 1 ст. 875 ЦК України передбачає, що за договором будівельного підряду підрядник зобов'язується збудувати і здати у встановлений строк об'єкт або виконати інші будівельні роботи відповідно до проектно-кошторисної

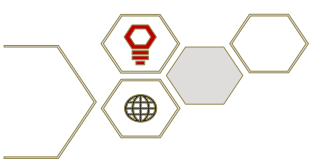

документації, а замовник зобов'язується надати підрядникові будівельний майданчик (фронт робіт), передати затверджену проектно-кошторисну документацію, якщо цей обов'язок не покладається на підрядника, прийняти об'єкт або закінчені будівельні роботи та оплатити їх [1].

Договір будівельного підряду за своєю сутністю є консенсуальним, двостороннім та оплатним. Консенсуальність договору будівельного підряду проявляється у тому, що він вважається укладеним, у момент одержання особою, що направила оферту, акцепту. Двосторонність означає, наявність взаємних прав та обов'язків у сторін договору. Оплатність договору означає що виконання підрядником робіт за договором здійснюється за певну винагороду.

Згідно з Постановою Кабінету Міністрів України від 01.08.2005 за №668 «Про затвердження Загальних умов укладення та виконання договорів підряду в капітальному будівництві» (далі за текстом – Постанова № 668), істотними умовами договору будівельного підряду є:

- найменування та реквізити учасників договору;
- місце і дата його укладення;
- предмет договору;
- договірна вартість робіт;
- строки початку та завершення робіт (будівництва об'єкта);
- права та обов'язки обох сторін;
- умови забезпечення виконання зобов'язань;
- положення щодо страхування ризиків випадкової загибелі чи пошкодження об'єкта;
- порядок забезпечення робіт проектною документацією, матеріалами та послугами;
- умови щодо залучення субпідрядників;
- вимоги до організації виконання робіт;
- механізм контролю з боку замовника за якістю матеріалів;
- умови здійснення авторського і технічного нагляду за роботою;
- джерела фінансування та механізм оплати робіт (будівництва);

- умови розрахунків за виконані роботи;
- порядок здачі та приймання завершених робіт (будівельних об'єктів);
- гарантійні строки на виконані роботи (експлуатацію об'єкта), а також порядок усунення недоліків;
- відповідальність сторін за порушення договірних зобов'язань;
- процедури врегулювання спорів;
- механізм внесення змін до договору та його розірвання [3].

Згідно з положеннями ч. 1 ст. 638 ЦК України договір є укладеним, якщо сторони досягли згоди з усіх істотних умов договору. Істотними умовами договору є умови про предмет договору, умови, що визначені законом як істотні або є необхідними для договорів даного виду, а також усі ті умови, щодо яких за заявою хоча б однієї із сторін має бути досягнуто згоди [1].

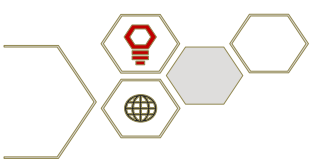
У загальному значенні істотними умовами договору є умови, без визначення яких виконання по ньому стає неможливим, а договір по суті втрачає сенс і правовий зміст. Тобто договір вважається укладеним, якщо між сторонами досягнуто згоди з усіх істотних умов договору. Та навпаки недосягнення сторонами у належній формі згоди хоча б по одній з істотних умов договору може стати наслідком визнання такого договору неукладеним [10].

Віднесення Постановою № 668 до переліку істотних умов договору будівельного підряду такої умови як «відповідальність сторін за порушення договірних зобов'язань» підкреслює значимість вказаного інституту.

Сутність інституту цивільно-правової відповідальності полягає у настанні негативних наслідків для сторони договору, яка порушила його умови. Закон та договір визначають юридичну підставу для настання такої відповідальності, а фактичним підґрунтям є склад цивільного правопорушення.

Для притягнення до відповідальності необхідна наявність наступних умов:

- неправомірної поведінки (вчинків або бездіяльності) особи;
- настання негативних наслідків цієї поведінки (заподіяної шкоди);
- існування причинного зв'язку між неправомірною поведінкою та заподіяною шкодою;

- вини особи, яка спричинила шкоду.

Перші три умови, а саме: неправомірність, настання шкоди та причинний зв'язок, є об'єктивними елементами відповідальності, тоді як вина порушника виступає суб'єктивною підставою для настання цивільно-правової відповідальності [9].

Правові наслідки порушення зобов'язання визначені у ч. 1 ст. 611 ЦК України. У разі порушення зобов'язання настають правові наслідки, встановлені договором або законом, зокрема:

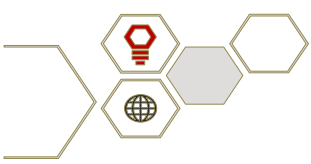
- припинення зобов'язання внаслідок односторонньої відмови від зобов'язання, якщо це встановлено договором або законом, або розірвання договору;
- зміна умов зобов'язання;
- сплата неустойки;
- відшкодування збитків та моральної шкоди [9].

Наведений вище перелік не є вичерпним. До зазначених правових наслідків також належать виконання зобов'язання коштом боржника, примусове виконання боржником обов'язку передати річ, визначену індивідуальними ознаками. На нашу думку не всі із зазначених наслідків порушення зобов'язання пов'язані з покладенням на особу додаткових обов'язків як заходу цивільно-правової відповідальності [9, 45 с.].

Господарський кодекс України у статті 217 надає нам визначення та класифікацію господарських санкцій як правового засобу відповідальності у сфері господарювання. Згідно з вказаною статтею, господарськими санкціями визнаються заходи впливу на правопорушника у сфері господарювання, в результаті застосування яких для нього настають несприятливі економічні та/або правові наслідки.

У сфері господарювання застосовуються такі види господарських санкцій:

- відшкодування збитків;
- штрафні санкції;
- оперативно-господарські санкції.

- адміністративно-господарські санкції [2].

За результатами детального аналізу чинного законодавства України, а також з урахуванням практики застосування договірних норм у будівельному підряді, можна виокремити наступну класифікацію видів відповідальності сторін у договорах будівельного підряду:

1. Структурні заходи відповідальності. До даної групи належать механізми, що передбачають перегляд або зміну правовідносин сторін договору будівельного підряду у разі порушення умов договору. Вони включають заходи, які спрямовані на реорганізацію зобов'язань для забезпечення ефективного вирішення конфліктів і поновлення балансу прав та обов'язків. До цієї категорії можна віднести три ключові механізми:

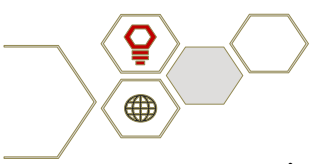
- припинення зобов'язання внаслідок односторонньої відмови. Це форма відповідальності, коли одна зі сторін (частіше замовник) має право в односторонньому порядку відмовитися від виконання договору, якщо це передбачено договором або законом;

- розірвання договору. Цей захід є більш формальним процесом, який полягає у припиненні правовідносин між сторонами на основі угоди або рішення суду. Важливо зазначити, що розірвання може бути наслідком як односторонньої відмови, так і спільної згоди сторін або рішення судової інстанції;

- зміна умов зобов'язання. Якщо сторони все ще зацікавлені у продовженні співпраці, але певні умови договору більше не є актуальними або адекватними, можливе внесення змін до договору. Це може стосуватися коригування термінів виконання робіт, зміни вартості, умов оплати або навіть вимог до якості робіт. Зміна умов часто є компромісним рішенням, яке дозволяє сторонам уникнути судових спорів та зберегти партнерські відносини.

2. Матеріальна відповідальність. Ця група спрямована на матеріальне відшкодування за порушення договірних зобов'язань, вона передбачає виплати, що мають компенсаторний характер [4]. Включає в себе:

- відшкодування збитків та моральної шкоди – компенсація за реальні втрати або за шкоду, яка була завдана не лише матеріально, а й морально;

- відшкодування інфляційних збитків та 3 % річних.

3. Штрафні санкції (неустойка). Ця група включає господарські санкції у вигляді грошової суми (неустойка, штраф, пеня), яку учасник господарських відносин зобов'язаний сплатити у разі порушення ним правил здійснення господарської діяльності, невиконання або неналежного виконання господарського зобов'язання:

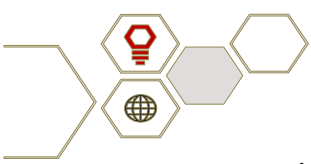
- пеня - неустойка, що обчислюється у відсотках від суми несвоєчасно виконаного грошового зобов'язання за кожен день прострочення виконання;
- штраф - це неустойка, що обчислюється у відсотках від суми невиконаного або неналежно виконаного зобов'язання;
- інші види штрафних санкцій.

Фактично штрафні санкції - це покарання за порушення договірних зобов'язань, при цьому вони мають більш чітко визначений характер, ніж матеріальна відповідальність [9].

4. Оперативні санкції - заходи оперативного впливу на правопорушника з метою припинення або попередження повторення порушень зобов'язання, що використовуються самими сторонами зобов'язання в односторонньому порядку. До суб'єкта, який порушив господарське зобов'язання, можуть бути застосовані лише ті оперативно-господарські санкції, застосування яких передбачено договором. Оперативно-господарські санкції застосовуються незалежно від вини суб'єкта, який порушив господарське зобов'язання [6].

ГК України передбачає наступні види оперативних (оперативно-господарських) санкцій:

- одностороння відмова від виконання свого зобов'язання управненою стороною, із звільненням її від відповідальності за це - у разі порушення зобов'язання другою стороною (відмова від оплати за зобов'язанням, яке виконано неналежним чином або достроково виконано боржником без згоди другої сторони; відстрочення відвантаження продукції чи виконання робіт внаслідок прострочення виставлення акредитива платником, припинення видачі банківських позичок тощо);

- відмова управненої сторони зобов'язання від прийняття подальшого виконання зобов'язання, порушеного другою стороною, або повернення в односторонньому порядку виконаного кредитором за зобов'язанням (списання з рахунку боржника в безакцептному порядку коштів, сплачених за неякісну продукцію, тощо);

- встановлення в односторонньому порядку на майбутнє додаткових гарантій належного виконання зобов'язань стороною, яка порушила зобов'язання: зміна порядку оплати продукції (робіт, послуг), переведення платника на попередню оплату продукції (робіт, послуг) або на оплату після перевірки їх якості тощо;

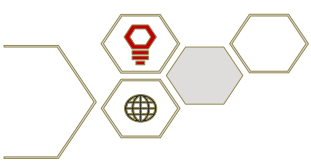
- відмова від встановлення на майбутнє господарських відносин із стороною, яка порушує зобов'язання [2].

Вказаний перелік оперативних санкцій не є вичерпним, сторони договору можуть на власний розсуд визначити інші види оперативних санкцій.

5. Адміністративні санкції. За порушення встановлених законодавчими актами правил здійснення господарської діяльності до суб'єктів господарювання можуть бути застосовані уповноваженими органами державної влади або органами місцевого самоврядування адміністративно-господарські санкції, тобто заходи організаційно-правового або майнового характеру, спрямовані на припинення правопорушення суб'єкта господарювання та ліквідацію його наслідків

Органи державної влади та органи місцевого самоврядування відповідно до своїх повноважень та у порядку, встановленому законом, можуть застосовувати до суб'єктів господарювання такі адміністративно-господарські санкції:

- вилучення прибутку (доходу);
- адміністративно-господарський штраф;
- стягнення зборів (обов'язкових платежів);
- застосування антидемпінгових заходів;
- припинення експортно-імпортних операцій;

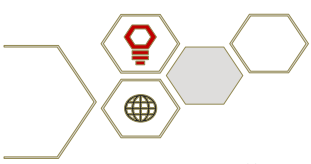

- застосування індивідуального режиму ліцензування на умовах та в порядку, визначених законом;
- зупинення дії ліцензії (патенту) на здійснення суб'єктом господарювання певних видів господарської діяльності;
- анулювання ліцензії (патенту) на здійснення суб'єктом господарювання окремих видів господарської діяльності;
- обмеження або зупинення діяльності суб'єкта господарювання;
- ліквідація суб'єкта господарювання;
- інші адміністративно-господарські санкції, встановлені ГК України та іншими законами [2].

Важливе значення у вирішенні питання про притягнення до відповідальності за договорами будівельного підряду відіграє судова практика. Правозастосування суддів у справах, що стосуються будівельних контрактів, допомагає заповнювати прогалини в законодавстві, даючи точні тлумачення норм та адаптуючи їх до реалій сучасного будівельного бізнесу.

Перш за все, судова практика визначає, як саме мають застосовуватись положення законів про відповідальність за порушення умов будівельного контракту. Судді вирішують, коли є підстави для застосування штрафних санкцій або компенсацій, та яким чином повинні бути визначені розміри збитків. Це може включати такі аспекти, як порушення термінів виконання робіт, неякісне виконання робіт або несанкціоновані зміни у проекті.

Водночас, судова практика також може викривати проблеми в законодавчій базі, наприклад, коли існують труднощі в інтерпретації термінів або процедур, пов'язаних із виконанням підрядних зобов'язань. Такі ситуації вимагають від правозастосовчих органів детального аналізу контрактів та інтерпретації норм права в контексті конкретного випадку. Це може призводити до того, що деякі питання залишаються без чіткого правового врегулювання, що в свою чергу негативно впливає на передбачуваність правових наслідків для учасників будівельного процесу.

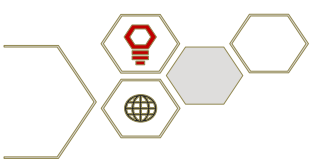
Зокрема, в Україні спостерігається певна нестабільність у судовій практиці, оскільки суди не завжди консистентно застосовують ті самі норми при вирішенні спорів між сторонами. Це може створювати ризики для підрядників та замовників, які намагаються передбачити можливі наслідки порушення умов договору. Існує потреба у більш чітких та стандартизованих правових механізмах для оцінки відповідальності за порушення умов контрактів, що допоможе забезпечити більшу стабільність і довіру в будівельній галузі.

Водночас, судова практика може позитивно впливати на розвиток нових підходів у забезпеченні відповідальності. Наприклад, через аналіз судових рішень щодо неустойки, штрафів або компенсацій за порушення можна визначити більш гнучкі і адаптовані механізми для регулювання будівельних контрактів. Зокрема, правові інструменти, такі як медіація чи арбітраж, все частіше застосовуються для вирішення конфліктів у будівництві, що дозволяє швидше і ефективніше вирішувати суперечки.

Низька ефективність механізмів відповідальності, що існують сьогодні, є ще однією суттєвою проблемою. Зокрема, санкції, які застосовуються у разі порушення умов контракту, часто не відповідають масштабу порушення і не стимулюють сторін до дотримання зобов'язань. Водночас, судова практика, що займає важливе місце у вирішенні спорів у будівельній галузі, не завжди забезпечує швидке і ефективне розв'язання конфліктів. Через це багато ситуацій залежать від інтерпретації правозастосовчих органів, що створює додаткові ризики для учасників будівельних проектів.

Загалом, існуючі проблеми потребують комплексного підходу, включаючи як удосконалення законодавчої бази, так і впровадження сучасних інструментів управління для досягнення більшої прозорості та підвищення відповідальності у виконанні будівельних контрактів.

Висновки. Отже, інститут відповідальності у договорах будівельного підряду належить до істотних умов договору, тобто є ключовою умовою необхідною для того, щоб договір вважався укладеним. Відповідальність у договорі будівельного підряду відіграє вирішальну роль як правовий інструмент,

що захищає права сторін і забезпечує належне виконання зобов'язань. Вона регулює умови, при яких сторони можуть вимагати відшкодування збитків або інших санкцій, тим самим зменшуючи ризики невиконання або неналежного виконання будівельних робіт.

Чинне законодавство України не виділяє чіткої класифікації видів відповідальності у договорах будівельного підряду. Існують різні види відповідальності у Цивільному та Господарському кодексах України.

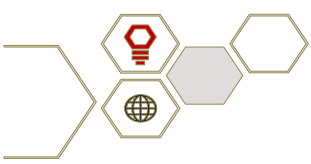
У даній статті пропонується універсальна класифікація видів відповідальності у договорах будівельного підряду, яка дозволяє поєднати зазначені у різних законодавчих актах види відповідальності, а також не передбачені у законодавстві. Класифікація за сутністю:

1. Структурні заходи відповідальності.
2. Матеріальна відповідальність.
3. Штрафні санкції (неустойка).
4. Оперативні санкції.
5. Адміністративні санкції.

Судова практика дозволяє конкретизувати та уточнити норми законодавства, зокрема щодо відповідальності сторін договору будівельного підряду, які можуть мати загальний або неоднозначний характер. Судові рішення розвивають і вдосконалюють тлумачення правових норм, що впливає на укладання та виконання договорів підряду.

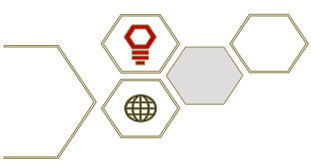
Рішення судів дозволяють знайти недоліки та уточнити правові норми, роз'яснення підстав для відповідальності, гармонізувати практику застосування норм.

При цьому для додаткового розкриття вказаної тематики необхідно дослідити узагальнення судової практики, щодо кожного з видів зазначених у класифікації відповідальності з метою виявлення недоліків у правових нормах та невірному їх застосування сторонами договорів.

Список використаних джерел:

1. Цивільний кодекс України: Закон України від 2003 р. №№ 40-44.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>
2. Господарський кодекс України: Закон України від 2003, № 18, № 19-20, № 21-22. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#n1606>
3. Про затвердження Загальних умов укладення та виконання договорів підряду в капітальному будівництві : Постанова КМУ від 01 серп. 2005 р. № 668.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/668-2005-%D0%BF#Text>
4. Відповідальність сторін у договорі будівельного підряду. Освіта.UA: веб-сайт. URL: <https://osvita.ua/vnz/reports/law/10052//> (дата звернення 21.09.2024).
5. Господарське право України. Частина 2: навчальний посібник. / ред. Гетманець О.П. (ред.) - Х.: Харк. нац. ун-т внутр. справ, 2014. - 368 с.
6. Гриняк А. Б. Договори з виконання робіт в цивільному праві України: проблеми теорії і практики : монографія. НДІ приватного права і підприємництва ім. акад. Ф.Г. Бурчака НАПрН України. Київ, 2015. 402 с.
7. Комарницька І.І., Буцяк М. Поняття, ознаки та види цивільно-правової відповідальності. Юридичний науковий електронний журнал: веб-сайт. URL: http://www.lsej.org.ua/2_2023/35.pdf (дата звернення 21.09.2024).
8. Криса М.В. Цивільно-правова відповідальність сторін за договором підряду на геологічне вивчення надр за державним замовленням. Науковий вісник публічного та приватного права. 2018. Вип. 3, т. 1. С. 45
9. Лещенко Л.С. Господарсько-правові санкції за порушення договору підряду на капітальне будівництво: особливості застосування. Журнал Право і суспільство: веб-сайт. URL: http://pravoisuspilstvo.org.ua/archive/2018/5_2018/part_1/17.pdf (дата звернення 21.09.2024).
10. Малиновська В. Як відмовитись від договору підряду та не втратити свої кошти. Юридична Газета Online: веб-сайт. URL: <https://yur->

gazeta.com/dumka-eksperta/yak-vidmovitis-vid-dogovoru-pidryadu-ta-ne-vtratiti-svoyi-koshti.html (дата звернення 21.09.2024).

11. Пленюк М.Д. Відповідальність сторін договору підряду за прострочення виконання договірних зобов'язань. Журнал Приватне право та підприємництво: веб-сайт. URL: <http://www.ppp-journal.kiev.ua/archive/2011/10/33.pdf> (дата звернення 21.09.2024).

12. Правові наслідки недотримання істотних умов договору. Юридична Газета Online: веб-сайт. URL: <https://yur-gazeta.com/dumka-eksperta/pravovi-naslidki-nedotrimannya-istotnih-umov-dogovoru.html> (дата звернення 21.09.2024).

13. Умови (підстави) цивільно-правової відповідальності. Судова влада України: веб-сайт. URL: <https://ln.te.court.gov.ua/sud1910/pres-centr/5/359661/> (дата звернення 21.09.2024).

14. Шишка Р.Б., Шишка О.Р. Цивільно-правова відповідальність і деліктне зобов'язання. Журнал: Університетські наукові записки № 1 (41), с. 271 - 280.

15. Юридичні питання: договір підряду. Liga 360: веб-сайт. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/situation-doc/SB080296> (дата звернення 21.09.2024).